

ZIPERNOVSZKY KORNÉL¹
**A MAGYAR JAZZKÉPZÉS ELISMERÉSE A „KOMOLYZENE”
 OLDALÁRÓL²**
A MOLNÁR ANTAL-I FELFOGÁS UTÓÉLETE
(2/2.)

*„Aki a művészeti tanszékeket egyetemi mintára rendezte be,
 elfeledte, hogy a tudomány általános, a művészet egyéni.”*
 Molnár Antal (1913)

III. Az írott történet időben és térben

A jazz tanszak felemelkedése és a magyar jazz központi intézményévé fejlődésének története vizsgálható úgy is, hogy a jazz hogyan hasított magának ki egy szeletet az akadémiából, és hogy a klasszikus zenei establishment, amelynek egyik legfőbb hatalmi centruma a Liszt Ferenc vezetésével alapított intézmény, milyen mértékben engedi kanonizálni a műfajt. Ez a szempont empirikusan is sokszor megjelent, például Gonda is nyilatkozott róla a már idézett Turi-interjúban 1982-ben:

„Magyarországon csak az ötvenes évek végétől lehet beszélni valamennyire szervezett jazzéletről. Ugyanakkor a mai napig érvényesül a műfajjal szembeni prudéria, hiszen a jazz kevésbé volt jelen a köztudatban és a kulturális életben. Tehát a zenetörténészek és kritikusok gyakorlatilag elzárkóztak előle, szégyelltek foglalkozni vele. (...) A prágai zenetudományi tanszakra például a IV. évben jazztörténeti szemináriumot is tartanak. (...) S az a zenei arisztokratizmus, amely csak a komolyzenei kutatást tekinti rangos feladatnak, remélhetőleg fel fog oldódni.”³

Éppen a Zeneakadémia weboldalának évtizedekkel később nyilatkozva Gonda, közmondásos diplomatikusságát ismerve, elég erősnek nevezhető kijelentést fogalmazott meg nyolcvanadik születésnapja alkalmából arról, hogy a tanszak

¹ Zipernovszky Kornél jazzújságíró, rádiós, szerkesztő és kritikus

² [Zipernovszky Kornél: A magyar jazzképzés elismerése a „komolyzene” oldaláról – A Molnár Antal-i felfogás utóélete \(2/1.\)](#) (Parlando 2024/5.)

³ TURI Gábor: Azt mondom: Jazz. Interjúk magyar jazzmuzsikusokkal. Zeneműkiadó, Budapest, 1983, 59.

indulása utáni években szóba sem jöhetett még a jazzel való foglalkozás tudományos diszciplínaként való elismertetése.

„Zenetudományi berkekben ugyanis akkoriban [a hatvanas évek második fele] elég különösnek találták a tevékenységemet, mivel olyan műfajjal és területtel foglalkoztam, ami a magas tudományban nem kapott helyet. Hosszú időnek kellett eltelni ahhoz, hogy a jazzt és általában az improvizációs kérdést kezdjék komolyabban venni.”⁴

A nemzetközi *new jazz studies* szakirodalom régóta figyelmet fordít arra az ellentmondásra, ami a spontán, improvizatív, anyanyelvi jazz és az európai vagy nyugati klasszikus zene kanonizált, Gonda által arisztokratikusnak nevezett hagyománya között különösen akkor feszül, amikor előadóművészeti akadémiák a jazz oktatására vállalkoznak. Tanulmányom mottójából pedig egyenesen arra lehet következtetni, hogy bármilyen művészeti tevékenység és annak akadémiai oktatása között a priori feszültség lép fel. Ezt a molnári mottó több mint száz évvel ezelőtt rögzítette, és a kontrasztot a jazz és a klasszikus interpretáció közötti attitűd különbsége felerősíti.

Fókuszáljunk azonban most arra, hogy a Zeneakadémia és a Jazz tanszak ill. tanszék időben, térben és milyen mértékben és milyen didaktikával fogadta be a jazzoktatást, és ezáltal természetesen magát a műfajt is. A Jazz tanszak történetéről annak vezetői, tanárai és hallgatói nyilatkozatai és sajtóarchívumok alapján készítettem egy áttekintő kronológiát (1. sz. melléklet), ami két szempontból is indokoltnak tűnt. Egyrészt ilyen segédanyag mindeddig nem állt a kutatás rendelkezésére, másrészt a magyar jazz legnagyobb múltú és minden bizonnyal legnagyobb presztízsű intézményének története nem csak egy képzési forma fejlődése szempontjából érdekes, hanem általános következtetésekre is indíthat mind a magyarországi jazz utóbbi fél évszázados történetére, mind a zeneoktatás nyitottságára vonatkozóan.

A 1. sz. melléklet alapján leszűrhetőek közül itt most csak az említés szintjén térek ki arra, hogy mennyire tekinthető korainak a Jazz tanszék alapítása európai összehasonlításban. A Jávorszky-féle jazztörténet, összhangban az általános szakmabeli meggyőződéssel vélelmezi, hogy „ebben az időszakban tőlünk nyugatabbra is alig működött ilyen jellegű és szintű intézmény (a

⁴ BOKOR Gabriella: „Mindig kellene az újabb kihívások...” *Legato* 12. sz. (2012. márc.) zakbk.hu/exkluziv-gonda-janos utolsó letöltés: 2022 január 18.

környékünkön például csak Grazban).”⁵ Tény, hogy a grazi felsőfokú intézmény félévvel előbb indult a budapestinél, de a szocialistának nevezett országokban több hasonló működött már ekkor, így a kronológia valamennyire megtépázza a Jazz tanszak kelet-európai relatív elsőségének nimbuszát. Az intézmény rendszeresen vonzott külföldi hallgatókat a nyolcvanas években, de jellemző módon a kétezres évektől kezdve a Jazz tanszéken végzett magyar hallgatók mesterképzés céljából zajló peregrinációja vált inkább gyakorivá.

Jávorszky Béla Szilárd
zenei szakíró, műfaj történeti kötetek és monográfiák szerzője
<https://jbsz.hu/eletrajz>

Előadásom fő kérdésére most afelől közelítek, hogy a Jazz Tanszék által története során használt négy különböző épület miről árulkodik az intézményi, a szakmai és a társadalmi presztízs terén. A Jazz tanszak a Semmelweis utca 12. alatt kezdte meg a működését. Ez a belvárosi épület a magyar zeneoktatás kitüntetett színhelye, akár annak bölcsőjeként is aposztrofálható. Az épület egy részében ugyanis először bérletként (1840) majd tulajdonosként a későbbi nevén Nemzeti Zenede oktatott egyesületi formában. Bérháznak épült, de 1949 óta használja a Konzervatórium, később a Zeneiskolai Tanárképző Intézet, amely

⁵ JÁVORSZKY Béla Szilárd: 1965 – A jazztanszak indulása. In: A magyar jazz története. Kossuth, Budapest, 2014, 121 A tanszak indulásának kultúrpolitikai kontextusára nézve fontos adalékokat közöl HAVADI Gergő: Doktrinerizmus, privilégiumok és szankciók a zenei életben. A magyar jazz politikai és társadalmi konstellációja az ötvenes és a hatvanas években. In: TÓFALVY Tamás

főiskolai képzést nyújtott. 1983-ban az Eötvös Loránd Tudományegyetem vette át az általános iskolai énektanár-képzés feletti fennhatóságot, Tanárképző Főiskolai Karként működtetve azt. A Zeneakadémia főiskolai és egyetemi tagozatainak 2007-es összevonását, illetve a Liszt Ferenc téri főépület 2009-es bezárását követően ide költözött a Zeneakadémia teljes fafúvós, cimbalom, zongorakísérő-korrepetitor és ének képzése. A 2013–14-es tanév óta itt folynak a Népzene Tanszék órái, továbbá a kötelező ütő, valamint az elméleti órák. A Jazz tanszoknak indulásakor rangot adott központi elhelyezkedése, társbérlete más zeneoktatási intézményekkel. A Jazz tanszak, majd tanszék összes „otthona” közül ez az egyetlen olyan épület, amely oktatási, sőt zeneoktatási céllal épült, ha nem is eredeti formájában. Több átalakítás, amelyek közül az egyik a Jazz tanszak indulásának tanévében történt, beleértve a zárt udvar befedését, alkalmassá tette az épületet konzervatóriumi funkcióira.

A következő két időszakban a tanszak nem oktatási, hanem művelődési intézményben kapott helyet, ráadásul az első kifejezetten magánpalotának épült. A VI. kerület patinás részén, a Benczúr utca 27 sz. alatt álló háromszintes palotát az Egyedi (Stern) család építtette 1898-ban a legmagasabb igények szerint, Roth Miksa üveglakokkal és óriási, tripla szalonnal. Az 1930-as évek óta a Magyar Posta nyugdíjalapjának vagy egyéb érdekeltségeinek áll kizárólagos vagy részbeni tulajdonában. A hetvenes években Postás Művelődési Központként üzemelt, ekkor itt próbálták elhelyezni a Jazz tanszakot is. A „Postás” koncertélete ugyan hagyományosan élénk volt, ez akkor is csak átmeneti megoldás lehetett, hiszen a második évtized végére tovább bővült a tanszakra választható szakok száma.

A rendszerváltás előtt a tanszakot az Ady Művelődési Központba költöztették Újpesten. A Tavasz utca 4. alatti épületet nem oktatási célra tervezte Ferencz István Kossuth-díjas építész, aki az átláthatóságot és nyitottságot helyezte a művelődési ház-tervének fókuszába. Sajnos az építészeti kreatív, korai posztmodern terv kivitelezése a kíméletlen spórolás jegyében fejeződött be 1986-ban. Sok volt a kirakat, a nagy ablak és az üvegajtó, miközben az U alaprajzú kétszintes épület emeleti termei nehezen voltak megközelíthetőek. A belvárostól a helyszínt elválasztó közel tíz kilométer ugyancsak megjelenítette az intézmény perifériális helyzetét, amit megerősített a házgyári panelekből épült hetvenes évekbeli lakótelep közvetlen környezete is.

A Jazz Tanszak 2007-ben a ferencvárosi Köztelek utca 8. szám alatti, ugyancsak közösségi-köztisztviselői és nem oktatási céllal épült házba költözve születhetett újjá, mint Jazz Tanszék. Az épület eredetileg az Országos Magyar Gazdasági Egyesület Székházaként avatták fel 1903-ban, a szomszédos Üllői úti központ kiegészítésének, bizonyos reprezentatív funkciókkal együtt. Czigler Győző, egyebek között a Széchenyi fürdő alkotója tervezte meg az akkor már Köztelekről elnevezett utca felé néző főhomlokzatú, szintén háromemeletes neoreneszánsz stílusú épületét. Díszterem, kisebb és nagyobb előadóterem, irodák kaptak itt helyet, de hivatali lakásokat is ki lehetett alakítani benne, persze se az üvegportál, sem egyéb díszek és a berendezés nem utalt már az előkelő múltira, amely '90 előtt sokáig kerületi MSZMP székház volt.⁶ A rendszerváltás után a kerületi Ádám Jenő zeneiskola kapott itt helyet, és Gőz László, a tanszék egyik oktatója, egyben a kerületi Budapest Music Center vezetője egyengette a beköltözés útját, ami korábban elképzelhetetlen minőségi ugrást hozott magával. A Köztelek utcába az akkor újra létesült Népzene tanszékkel együtt került a Jazz tanszék, de időközben a Népzene tanszéket a központibb és nagyobb presztízsű Semmelweis utca 12-be helyezték át.

De a jazzoktatásnak, akárcsak a népzeneének továbbra sincs helye a Zeneakadémia főépületében. Ezt ugyan még magyarázhatták praktikus okok, hiszen a klasszikus zene hagyományos szakjainak is régóta szűkös a szecessziós Liszt téri palota, amelynek díjnyertes felújítása 2014-ben fejeződött be. Abban viszont már intézményen belüli presztízs szempontokat lehet gyanítani, hogy a felújítás idejére és a 2011 után állandó használatra felépült Wesselényi utca 52. alatti modern zeneakadémiai, Ligetiről elnevezett épület miért nem fogadott be semennyit sem a jazz, sem a népzene helyigényéből. Az épület összes rendeltetését felsoroló *Tervezési program* ugyanis ezekkel a szavakkal zárult: „Mindezeket úgy kell megvalósítani, hogy az új épület az Egyetem valamennyi polgárának mindennapjaihoz szervesen kapcsolódjon.”⁷ Ez a cél nem teljesült, ha a 13 tanszék közül legalább a két közösségi zenei, a Jazz és a Népzene tanszék oktatói és hallgatói szempontjából ítéljük meg.

Ha a virtuális teret nézzük, és az LFZE/Liszt Academy honlapját nézzük meg, akkor a tanszékek ismertetésében és az akadémiai koncertműsorban ugyan

⁶ Az egyik jazztanszaki oktató még őrzi a 2007-ig az itt a falon maradt Lenin-képet. A szerző interjúja FRIEDRICH Károllyal, 2022.

⁷ lfze.hu/egyetem-meguujulas-projekt-reszletes/tervezesi-program-114658 utolsó letöltés: 2022. nov. 22

megtalálható a jazz, mint műfaj, de például a hallgatói versenygyőzelmekről beszámoló hírekben, az egyetemi életben legfeljebb elvétve. A jazz nem kifejezett gyűjtőköre a Zeneakadémia könyvtárának sem, ezért a tanszék volt vezetője és egy nyugdíjas óraadója önerőből, magángyűjteményeikkel, műkedvelő módon próbálnak a sokak által kívánatosnak tartott jazzarchívum létrejötte érdekében tenni valamit.

IV. A történetek szubjektív elbeszélései

Binder Károly

Erkel Ferenc-díjas magyar zongoraművész, tanszék-vezető egyetemi tanár (LFZE)
és zeneszerző
(artisjus.hu)

Végül azokat a tapasztalatokat és véleményeket összegzem röviden, amelyek az általam készített interjúkból és néhány további írásos forrásból kibontakoznak a téma kapcsán. 2021-ben, miután átadta a Tanszék vezetését, Binder Károly nyilatkozatában még annál is tovább ment a jazz Zeneakadémián belüli érvényesülési lehetőségeivel kapcsolatban, mint Gonda. Binder az ellenállás okát így határozta meg: „műfaji sznobizmus, a minden új és más elől való arisztokratikus elzárkózás.” A tanszék első korszakára (Gonda 32 évig, Binder 22 évig vezette) Binder szerint az volt jellemző, hogy a műfajnak sokkal több volt az ellenzője, mint a támogatója. Úgy fogalmazott, hogy a „...különböző pozícióban ülő emberek, ... ezt a zenét nem akarták nagyon befogadni.” Ami általában igaz, ezt a következő időszak, az utóbbi két évtized tapasztalatai is megerősítették benne. „Szenátusi, zsűri üléseken voltak olyanok, [az interjúalany kérésre sem árult el neveket], akik, ha meghallották, hogy ‘jazz’, mindjárt nemmel szavaztak. Azt sem tudták, hogy [a műfajt] ki képviseli. Ez egyfajta lenézése a műfajnak.” Binder

feltételezi, hogy ennek egyik oka, a politikai-ideológiai okok 1990 utáni továbbélésén túl az is lehetett, hogy a klasszikus zene intézményi vezetői, döntéshozói nem tudnak improvizálni, tartanak tőle, szavai szerint „menekülnek a szembesülés elől”. Az ismeretek hiányát látja Binder, mint okot abban, hogy a jazzt sokszor még mindig a szórakoztató műfajokkal veszik egy kalap alá. Binder így összegzett: „Sajnos azt kell mondjam, hogy Magyarországon még mindig úgy érzem, hogy bizonyos fórumokon a jazz valóban háttérbe szorul szemben sok nyugat-európai ország oktatásával.”⁸

Mielőtt a jelenlegi tanszékvezető helyzetértékelésére térnék, nemzetközi kitekintést teszek egyéb jazz tanszékeken és akadémiákon is megfordult interjúalanyaim segítségével. A tanszék egykori hallgatói és jelenlegi tanárai közül tucatnyian jártak külföldi egyetemeken, akadémiák jazz képzésére, többnyire mesterfokú diplomájukat ott szerezték meg. Mózes Tamara a nagy presztízsű klasszikus zongora szakot a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen végezte alapképzésen. Azóta nemzetközileg magasan jegyzett jazz-énekes vált belőle, aki magát gyakran kíséri, többnyire saját szerzeményeiben. Rendszeresen tanít és mesterkurzusokat tart itthon és külföldön. Mózes kérdésemre válaszolva osztotta Binder Károlynak azt a nézetét, hogy a klasszikus oldalon az ismeretlentől tartva kerülnek vagy egyenesen elszigetelik a jazzt, de szerinte ez a félelem a jazz oldaláról is létezik a klasszikus interpretáció irányába. Klasszikus zongoraművészi egyetemi tanulmányai alatt az LFZE-n lényegében egyszer sem került szóba a jazz, nem tekintették azt erre érdemes stílusnak vagy felfogásnak, szemben akár a régizenevel, akár a kortárs zenével.⁹

Gyárfás Attila, aki Hágában, Amsterdamban és Párizsban tanult dobolni, és nemrég Bacsó Kristóf meghívta a Jazz tanszék oktatójának, azt tapasztalta külföldi egyetemi vagy akadémiai tanulmányai során, hogy az adott jazz tanszék pontosan olyan tekintéllyel bírt, mint a klasszikus, vagy a régizene, vagy a zeneszerzés, vagy az elektronikus zenei tanszékek. Ha Hollandiában vagy Franciaországban volt olyan, amelyiknek ezeknél valamivel kevesebb presztízse volt, akkor az a popzenei képzések és tanszékek voltak.

Oláh Tzumó Árpád zongorista az érettségi után rögtön a bostoni Berklee-re majd a Los Angeles-i Thelonious Monk Institute-ba került, jelenleg szintén a

⁸ BINDER Károly: Jazztanszék 1965-2015. in.: SIMON Géza Gábor (szerk.): Magyar Jazzkutatási Konferencia Budapest 2016. március 11. MJKT, Budapest, 2016, 91-98.

⁹ Mózes Tamara, a szerző telefoninterjúja, 2021 október.

Tanszék nemrég meghívott oktatója. Oláh Tzumó szerint itthon a jazzt periferikus pozícióba kiszorító tendenciák gyökere még mindig a Kádár-kori tiltásokból és korlátozásokból fakad. Enyhén traumatikus élményéről is beszámolt ezzel kapcsolatban. Amikor a jól szituált Weiner Leó konzervatórium diákjaként a kilencvenes évek közepén tanára elvitte Gonda Jánoshoz meghallgatásra, és Tzumó belépett az Újpesti Művelődési ház, egyben a Tanszak épületének vaskapuján, az olyan roskatag volt, hogy attól tartott, mindjárt rászakad.¹⁰

Tzumo Árpád jazz-zongorista
(jozsefvarosiujsg.hu)

Ritka kivételként Hofecker Dániel trombitás és zeneszerző-hangszerelő a budapesti bachelor képzést a Zeneakadémián és a Grazi Előadóművészeti Egyetem Jazz tanszékén is elvégezte. Több társához hasonlóan külföldön ő is nagyon sokat tanult a ritmikai gyakorlatokból, amelyek emlékei szerint alig bukkannak fel a budapesti tanszék tanterveiben. Több interjú-alanyomhoz hasonlóan azt is észrevételezte, hogy a zenekari gyakorlatnak és gyakorlásnak sem az óraszám, sem a lehetőségei nem kellően adottak Budapesten. Arról, hogy a jazz szaknak vagy hallgatóinak milyen a presztízse Stájerországban, azt mondta el kérdésekre, hogy inkább a klasszikus szakok hallgatói néznek fel a jazz előadókra, mert ők tudnak improvizálni. Hofecker szerint a budapesti Jazz tanszék a konzis és alapfokú előképzetésnek köszönhetően sokkal magasabb bemeneti szinttel számolhat a képzésen a grazinál, de ez bőven kiegyenlítődik, egyebek között a négyéves képzésnek, a nemzetközi mesterkurzusoknak, az „artist in residence” programoknak, a lényegesen kevesebb elméleti és több gyakorlati órának, valamint nem utolsó sorban a gyakori, az iskola által biztosított fellépési lehetőségeknek köszönhetően.¹¹

¹⁰ Oláh Tzumó Árpád, a szerző telefoninterjúja, 2021 december.

¹¹ Hofecker Dániel, a szerző telefoninterjúja, 2021 november.

Hofecker Dániel trombitaművész, jazz-zeneszerző, hangszerelő
jazzMa/hu

Szinte ugyanilyen következtetéseket vont le az összehasonlításból Budapesten és Amsterdamban folytatott tanulmányai alapján az alapképzést itthon befejező, a mesterfokot Hollandiában megszerző, művészettörténészként is diplomás jazz-zongorista Lachegyi Máté, aki apja régizenei együttesében is rendszeresen közreműködik. A nagy hallgatói létszám miatt, mondta el az interjúban, Amsterdamban nincs meghitt, tutoriális kapcsolat a főtárgy tanárral, amely itthon viszont sokat adott neki. A klasszikus és jazz szférák közötti megértést szerinte is a klasszikus akadémiai képzésben bevezetendő improvizáció oktatása erősíthetné. Mindenesetre Lachegyi szerint „... idővel el fognak mosódni műfaji határok – már most is nagyon lazák – a kortárs (klasszikus) zene, a jazz progresszív ága és a ‘populáris’, elektronikus zenék kísérletezőbb vonala között.”¹²

Lachegyi Máté jazz-zongorista
Fotó: Sámpár Anna
<https://www.matelachegyi.com/hu/mate/>

¹² Lachegyi Máté, a szerző telefoninterjúja, 2021 december

A Tanszék 2020-ban kinevezett vezetője, Bacsó Kristóf ugyancsak tanult a Berklee-n, ezért leszögezte, hogy szerinte a magyar zenei felsőoktatásnak még sok idő kell, hogy ledolgozza azt a hátrányt, amit a Berklee és a többi híres amerikai jazz tanszék vagy akadémia egyenletes vonalú fejlődése számukra magával hozott. Bacsó igyekszik megragadni azokat a lehetőségeket, amelyeket a jazz tanszéki hallgatók áthallgatása nyújt a klasszikus órákra, például klasszikus zenetörténet, zenekari gyakorlat órákon. Ez volt rögtön kinevezésétől egyik célja. A külföldön tapasztalatot szerzett hallgatók észrevételeivel szinte teljes összhangban nyilatkozta kérdésekre, hogy a gyakorlat felől akarja tovább emelni a képzés színvonalát.¹³

V. Száz évvel később

Összegzésem elején felhívom a figyelmet Gonda Jánosnak az első könyve alapjául szolgáló, irányadó cikksorozatára, amelyet a Muzsika című zenei ismeretterjesztő folyóiratban jelentetett meg. A sorozat záró darabja a magyar jazzművészettel általában foglalkozott, de a jazzoktatásra is teljes mértékben érvényes megállapításokat tartalmazott:

Cikksorozatunk bevezetőjében arról írtunk, hogy a magyar zene egészére pezsdítőleg hatna, ha komoly zenészeink [sic!] közelebbről megismerkednének a jazzel, jazz zenészeink pedig semmiképpen sem zárkóznak el a zene többi területeitől, és a társművészetektől. Tanulmányom befejezéseként megismétlem ezt a felhívást. Igaz ugyan, hogy a jazz különálló helyet foglal el a 20. század művészetében, ám közeledésre, a kétfajta zene elemeinek kölcsönös felhasználására, az alkalmazási területek kutatására egymás jobb megismerésére, különösen a mi körülményeink között nagy szükség van.¹⁴

A helyzet idestova 60 év alatt, természetesen gyökeresen megváltozott. A Jazz tanszék jelenlegi, jelentős reformokat óvatosan megcélzó vezetője, Bacsó Kristóf, valamint Mózes Tamara, Lachegyi Máté, Gyárfás Attila és mások is azt tapasztalták: a közeledés a jazz és az európai klasszikus zene előadói és oktatói gyakorlata között jelentős mértéket ért el. Nyilvánvaló, hogy a műfaji határok

¹³ Bacsó Kristóf, a szerző telefoninterjúja, 2021 november

¹⁴ Gonda János: A jazz. A jazz helyzete Magyarországon. *Muzsika*. 7/3, 1964. márc. 1, 25

nem olyan áthághatatlanok már, mint 1965 előtt. Az európai indíttatású klasszikus zeneoktatás újkeletű nyitottsága az improvizációra a jazznek is köszönhető. Gonda Jánosnak személyesen is nagy szerepe volt abban, hogy a rögtönzéspedagógia a magyar klasszikus zenei képzés mindhárom szintjén többé-kevésbé jelen van. Személyesen pedig arra volt legbüszkébb, ahogy erről ismételten nyilatkozott, hogy Magyarországon szinte bárkinék elérhetővé tették a jazz alsó-, közép- és felsőfokú oktatását. Az általa emlegetett három szintes képzési rendszer azzal a szinttel egészült ki, amelyre vonatkozóan a mellékelt kronológia tartalmaz példákat, a jazz szakos DLA képzéssel, amely képzési formában Gonda a legtovább adott órákat.¹⁵

A budapesti tanszék életében 2021-ben zárult le a Binder-korszak, néhány héttel Gonda halála előtt. Elmondható, hogy Binder idején módosult a tanszéki felfogás, szélesebb spektrumon jelent meg a stílusideál. Míg Gonda a modern amerikai jazz művészileg legigényesebb megvalósulásait próbálta a kánon középpontjába helyezni az oktatásban, Binder ezen annyiban módosított, hogy ő a magyar etnojazz, közelebből annak a Szabados által megfogalmazott esztétikáját is integrálta először is saját művészetébe, majd ugyanúgy a tanári és a tanszékvezetői felfogásába. Ez konkrétan is megjelent az oktatott tárgyak és a tananyag, például a népzene vonatkozásában. Bacsó pedig azt tűzte ki célul, hogy „például a jazzelmélet órának sokkal gyakorlatiasabbnak kell lenni, mint ami anno volt”¹⁶ – miközben nyugtázta, hogy a Gonda-féle igényes akadémizmus a jazzelméletben természetesen szükséges volt az akkori időkben a jazz polgárjogra emelkedéséhez.

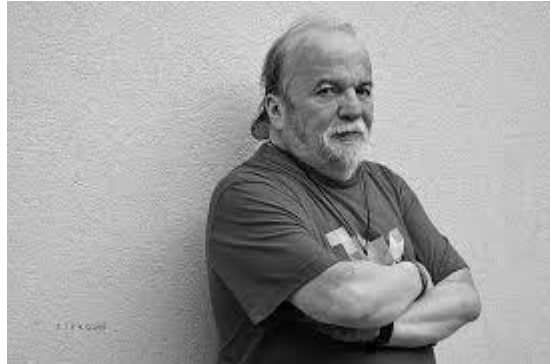
Gonda így fordult ismételten a tanszéki tanárokhoz: „Ha önök kreativitást akarnak tanítani, Önöknek is kreatívoknak kell lenni”.¹⁷ Talán nem korai azt a jóslatot megkockáztatni, hogy a Bacsó által meghívott vagy megerősített fiatalabb generációs oktatók (Tálas Áron, Pozsár Máté, Gyárfás Attila, Tzumó Árpád, Oláh Krisztián, és mások) a Jazz tanszéken ezt a bizonyos kreativitást képviselik. A nemzetközileg a legmagasabban jegyzett intézményekben tanulták a

¹⁵ A 3+1 szintű képzés kiegészítésének is tekinthető, hogy jazzének/jazzhangszer előadóművész BA diplomát adó képzés indult 2007-ben a Kodolányi János Főiskolán (ma Kodolányi János Egyetem). vö. *A jövőd biztonsága*. Felvételi tájékoztató. 2023-24. Kodolányi János Egyetem, Székesfehérvár, 2022.

¹⁶ Bacsó uo.

¹⁷ Márkus Tibor: A jazznagypapa. Gonda János 75 éves. *Muzsika* 2007. jan. 11.

jazzt és a jazz tanítását, másrészt pedig egytől egyig kiemelkedően elismertek aktív zenekarvezetőként és szólistaként. Vagyis Bacsó vezetésével a tanszék elődeire támaszkodva igenis sokat tud tenni az amerikai és nyugat-európai csúcsintézmények teljesítményének utolérése érdekében.

Márkus Tibor
(Szombathely, 1956. december 17. –)
Erkel Ferenc-díjas dzsesszzenész, zongorista
(wikipédia)

Ezek a változások Magyarországon követik a külföldi tendenciákat, ami a jazzakadémiák szemléleti horizontját illeti, eltávolodtak a Molnár által is képviselt, az Európában máshol is létezett, Európa-centrikus elefántcsont-torony felfogástól, ami szélsőséges esetben a kolonializmustól sem határolódott el. Ahogy Ken Prouty fogalmazta meg a jazzoktatás elméletét tekintve alapvető tanulmányában: ha improvizációt tanítunk, mindig újra fel kell tegyük maguknak a kérdést, hogy a jazzoktatás a meglévő társadalmi (érték)rendszerek konzerválását, vagy meghaladását tűzze ki célul? Talán nem korai megkockáztatni, hogy azt a fajta akadémizmust, leginkább az ennek álcájába bújó előítéletességet, amivel szemben kompromisszumkészen, de állandó reformokat kiharcolva Gonda János fellépett, már meghaladtuk. Ő és munkatársai megteremtették annak lehetőségét, hogy Prouty kérdését egyáltalán fel lehessen tenni itthon is. A Bacsóék által képviselt nyitottsággal és a tanszék Zeneakadémián belüli integrációjának további egyengetésével van esély rá, hogy száz évvel Molnár Antal *Jazzband* című könyvének megjelenése után a jazzoktatás és előadói gyakorlata ne félreértés, rosszabb esetben lenézés és kirekesztés tárgya legyen, és a Jazz tanszék, mint a jazz művelésének centruma, zeneakadémiai és zenei intézményrendszeri integrációja maradéktalan legyen.

Felhasznált irodalom

ADORNO: A dzsessz. In: ADORNO: *Zene, filozófia, társadalom*. Budapest, Gondolat 1970. f.: TANDORI Dezső, vál.: ZOLTAY Dénes.

BINDER Károly: Jazztanszék 1965-2015. in.: SIMON Géza Gábor (szerk.): *Magyar Jazzkutatósi Konferencia Budapest 2016. március 11.* MJKT, Budapest, 2016, 91-98.

FRIEDRICH Károly. A szerző interjúja, Bp., 2022 december. Kéziratban.

GONDA János: Jazz. Elmélet, történet, gyakorlat. Bp., Zeneműkiadó, 1965. Második, javított, bővített k.: 1979.

GONDA János: Jazzvilág. Bp., Gondolat, 2004.

GÖNCZI Ambrus: A Pál utcai fiúk is jártak a Köztelek utcában — Széchenyi ötletéből született a gazdaságvédő egyesület. *PestBuda* 2020. április 6.

https://pestbuda.hu/cikk/20200406_gonczy_ambrus_a_pal_utcai_fiuk_is_jartak_a_koztelek_utcaban_szechenyi_otletebol_szuletett_a_gazdasagvedo_egyesulet utolsó letöltés: 2022 november 20.

HARSÁNYI László: Zsidó művészek a viharban (56. rész) – Fábry Edit.

<https://mazsihisz.hu/accessible/hirek-a-zsido-vilagbol/omike/harsanyi-laszlo-zsido-muveszek-a-viharban-56-resz-fabry-edit> utolsó letöltés: 2022. dec. 14.

ITTZÉS Mihály: „...Ez nem az Én világom.” Kodály a jazzről és a könnyű zenéről - szubjektíven és objektíven. in: SIMON Géza Gábor (szerk.): *Fejezetek a magyar jazz történetéből 1961-ig*. Budapest, 2001, 87-89.

JÁVORSZKY Béla Szilárd: A magyar jazz története. Kossuth, Budapest, 2014.

MOLNÁR Antal: Zenetanítás és modernség. *Nyugat* 1913, I. k. / 7.sz

<https://epa.oszk.hu/00000/00022/00125/04053.htm> utolsó letöltés: 2021. nov. 11.

MOLNÁR Antal: *A zenetörténet szociológiája*. Bp., 1923.

MOLNÁR Antal: *Jazzband*. Bp., Dante, 1928

MOLNÁR Antal: *A könnyűzene és társadalmi szerepe*. (Társadalompolitikai könyvtár) Bp., Sárkány Nyomda, 1935.

MOLNÁR Antal: *A ma zenéje*. (Népszerű zenefüzetek) Bp., Somló, 1937.

MOLNÁR Antal: *Pályám emlékezete*. (BÓNIS Ferenc tévéinterjúja alapján) 1975. in.: MOLNÁR Antal: *Eszmények, értékek, emlékek*. s. a. r. BÓNIS Ferenc. Zeneműkiadó, Budapest, 169-177.

MŰVELŐDÉSI MINISZTERIUM: Jazz. Az állami zeneiskolai nevelés és oktatás terve. szerk.: GONDA János et al., Országos Pedagógiai Intézet, Budapest, 1981.

NICHOLSON Stuart: *Is Jazz Dead? Or Has It Moved to a New Address*. New York, 2005

N.N.: [A] Benczúr Ház Kulturális Központ Története
<https://www.pkalapitvany.hu/benczur-palota-tortenete>

N.N.: Fény és kotta. A Nemzeti Zenede (a volt Schaffer-ház)
<http://urbface.com/budapest/a-nemzeti-zenede--a-volt-schaffer-haz-> utolsó letöltés:
 2021. nov. 10.

N.N.: Történet [A Zeneakadémia története] <https://lfze.hu/egyetem-tortenet> utolsó
 letöltés: 2022. nov. 2.

N.N.: Jazztanszak 2002. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Budapesti Tanárképző
 Intézete Jazz tanszak 2002 2CD BMM 0204-5-36214539. Kisérőfüzet.

N.N.: Iskolánk. Az LFZE Bartók Béla Zeneművészeti és Hangszerésképző Gyakorló
 Szakgimnázium honlapja <https://konzi.hu/iskolank>, utolsó letöltés: 2021. nov. 11.

PÉTERI Lóránt. Zene, oktatás, tudomány, politika. Kodály és az államszocializmus
 művelődéspolitikája (1948–1967). *Forrás* 39/12, 2007 dec. 45-63.
<http://www.forrasfolyoirat.hu/upload/articles/382/peteri.pdf>

PESTI Monika: Mikrokozmosz. Az Újpesti Művelődési Központ. 2020.
<https://lechnerkozpont.hu/cikk/mikrokozmosz-az-ujpesti-muvelodesi-kozpont> utolsó
 letöltés: 2021. nov. 11.

PROUTY, Ken: *Jazz Education*. in: GEBHARDT Nicholas–RUSTIN-PASCHAL,
 Nichole–WHYTON, Tony: *The Routledge Companion to Jazz Studies* New York, 2018, 45-
 54.

WILCOCK, Evelyn: The Dating of Seiber/Adorno Papers Held by The British Library. *The
 British Library Journal* 23/2, 1997 ősz, 264-266.

WITKIN, [Robert W.:](#) Why did Adorno Hate Jazz? *Sociological Theory* 18/1, 2000 márc.,
 145-170

ZIPERNOVSZKY Kornél: „... meg fog szünni... a jazz kultusza” – Molnár Antal
 jazzfelfogásának gyökerei és kontextusa. in: [Kocsis Miklós et al. \(szerk.\): A magyar
 művészetelmélet hagyományai. Budapest, MMA MMKI 2019, 97-112](#)
[https://www.mma-mmki.hu/kiadvany/a-magyar-muveszetelmélet-
 hagyományai/](https://www.mma-mmki.hu/kiadvany/a-magyar-muveszetelmélet-hagyományai/)

ZIPERNOVSZKY Kornél: [The role of jazz in shaping identity politics: examining
 intercultural influences from the beginning of the jazz age till the outbreak of the Second
 World War. Doktori disszertáció, Bp., ELTE, 2021.](#)

ZIPERNOVSZKY Kornél-HALKOVICS Dorottya: *Molnár Antal jazzfelfogásának forrásai.*
 Előadás az MTA Zenetudományi Intézetben a *Könnyű zene — Könnyű zene?* című konferencián,
 2014. január 31-én.

1. sz. melléklet

A Jazz tanszak intézménytörténetének fő eseményei

1965

A Művelődési Minisztérium a Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskolában (később: Szakközépiskola, korábban: Állami Konzervatórium) Jazz tanszaktot létesít, három tanéves szakiskolaként, érettségi felvételi követelménnyel, hat hangszeres és egy ének szakkal, a Semmelweis utcai épületben.

Igazgató 1958–1972: Fasang Árpád (1912– 2001)

Tanszakvezető 1956–1997: Gonda János (1932–2021)

Alapító tanárok: Bágya András (1911–1992), Berkes Balázs (1937–), C. Nagy Béla (1911–1974), Deák Tamás (1928–), Dobsa Sándor (1934–2005), Fábri Edit (1919–1990), Kovács Gyula (1927–1992), Kertész Kornél (1910-1983), Kulcsár Imre (?-197?), Pernye András (1928–1980), Selényi Dezső (1933–2010), Vári Ferenc (1928–2004) és Vukán György (1941-2013).

Néhány európai jazz tanszak vagy tanszék indulása: Köln 1958, Graz 1965 január, Leeds 1965; a vasfüggönyön innen pedig Leningrád 1961, Prága 1963–65, 197–; Moszkva 1967, Szófia 1968.

1966

Az országos főiskolai zenei tanárképzést a Zeneakadémiához csatolják.

1971 szeptember

Az Elnöki Tanács 1971. évi 20. számú törvényerejű rendelete értelmében a Főiskola – a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola név megtartásával – egyetemi jellegű felsőoktatási intézményként folytatja működését, a Zeneiskolai Tanárképző Intézet főiskolai diplomát ad.

1973

A Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola gyakorló iskolája lett.

1975 ősz

A Jazz tanszaktot, miután az előző tanévben tízszeres túljelentkezés volt, átköltöztetik a Benczúr utca a később Benczúr Palota néven emlegetett házba, amely akkor Postás Művelődési Központként működött.

1989 ősz

A Jazz tanszak az Ady Endre Művelődési Központ (később Újpesti Ifjúsági Művelődési Központ) Tavasz u. 4. alatti épületében nyer elhelyezést.

1990

Az addigi fokozatos bővülés és fejlődés eredményeképpen a „Konzi” szintet lépett, a közismereti tárgyak oktatásával a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola Gimnáziummá alakult.

A Jazz Tanszak a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Tanárképző Intézetének Jazz tanszakává alakul, így főiskolai rangot kap, új szakokat és új tantárgyakat hirdet meg, a

vizsgaszintek is emelkedtek. 1994-től a végzősöknek jazz előadóművészi és tanári diplomát adott. Az intézetet akkor Both Lehel vezette igazgatóként.

1997-1999

Gonda János visszavonulása után Borbély Mihály veszi át tőle a tanszék vezetését, Falvai Sándor rektori ciklusa (1997–2004) alatt.

1999-2021

Az 1988 óta oktató Binder Károly a tanszék vezetője.

2000

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Egyetemmé alakulásával a jazz szakokon is bevezetik a bolognai, 3+2 éves képzésen alapuló rendszert, előadóművészet és alkotóművészet szakirányú mesterképzésekkel.

2007

Az LFZE Jazz (és az ekkor újra alakuló Népzene) tanszéke beköltözik a Köztelek utca 8. alatti épületbe, amelyet 1992 óta az Ádám Jenő Zeneiskola egyedül használt.

2008

A Bartók Konzervatóriumba integrálják az Erkel Ferenc Alapfokú Jazz-zeneművészeti Intézmény, az addig a Benczúr Házban működő jazzt oktató zeneiskolát, közismert nevén a Postást. Ezzel a középfokú jazz oktatás bővül a Konzervatórium intézményében, de továbbra sem a klasszikus zenei szakok és közismereti tárgyak számára fenntartott Nagymező utcai főépületében, hanem a Jazz tanszék által használt Köztelek utcai épületben.

2010

A Jazz tanszéken elindul a tanári mesterképzés, átmenetileg 2014-től négy éves tanári, ún. osztatlan képzést is hirdettek.

2010-es évek:

Jazz szakon is fogad a LZFE doktori képzése hallgatókat, a tanszéki oktatók közül Binder Károly (2018), Lakatos Ágnes (2018), Csuhaj Barna Tibor (2018), Bacsó Kristóf (2019), rajtuk kívül Wolf Péter (2015 zeneszerzés), Vörösne Udvardy Gizella (DLA, zenei előadó-művészet, jazz 2016), Káel Norbert (2020 jazz-zongora, a könnyűzenei gyakorlat oktatója a zeneszerzés tanszéken) szereztek fokozatot.

2021 jan.

Bacsó Kristóf kap tanszékvezetői megbízást

2021 márc.

Gonda János halála